

60. GODINA RADA SREDIŠNJEG LABORATORIJA ZA KONZERVACIJU I RESTAURACIJU HRVATSKOG DRŽAVNOG ARHIVA

Središnji laboratorij za konzervaciju i restauraciju Hrvatskog državnog arhiva 11. studenoga 2014. godine obilježio je 60. godišnjicu rada. Od 2001. godine smješten je na Marulićevom trgu, u zgradi Hrvatskog državnog arhiva. Rad Središnjeg laboratorija obuhvaća konzerviranje, restauriranje i uvezivanje pisane baštine, procjenu stanja u kojem se nalazi arhivsko gradivo imatelja u Republici Hrvatskoj, metode zaštite gradiva, izradu prioritetnih lista za konzervatorsko-restauratorske radove na pisanoj baštini, vođenje evidencije o restauriranom gradivu, istraživanje novih metoda konzerviranja i restauriranja te stručno usavršavanje konzervatora i restauratora za užu specijalnost: papir – knjižnična i arhivska građa. Laboratorij se ponajprije bavi konzerviranjem i restauriranjem gradiva pisanog na papiru i pergameni – arhivskim dokumentima, raznim knjigama (rukopisne knjige, inkunabule, novije tiskane knjige), iluminiranim i orijentalnim rukopisima, zemljopisnim kartama, plakatima, nacrtima, novinama i slikama na papiru, nakon čega je knjigama sa starim uvezima omogućeno uvezivanje u izvorne korice. Osim za potrebe Hrvatskog državnog arhiva, Središnji laboratorij za konzervaciju i restauraciju radi i za potrebe drugih imatelja arhivskog gradiva, sve državne arhive u Hrvatskoj, knjižnice, muzeje i vjerske organizacije.

Svemu su prethodili skromni počeci. Godine 1954. u ondašnjem Državnom arhivu u Zagrebu zaposlena je dipl. ing. kemije Tatjana Ribkin Puškadija, koja je svoje usavršavanje provela u zajedničkom laboratoriju koji je Državni arhiv u Zagrebu dijelio s Laboratorijem za restauriranje arhivske građe JAZU. Deset godina kasnije, 1964., Arhiv Hrvatske uredio je prostore svojeg samostalnog Laboratorija u Visokoj ulici 15, otkuda se 1975. godine odselio u prostor na Savskoj cesti 131, te naposljetku, u spomenutoj 2001. godini, useljava u novouređeni prostor na Marulićevom trgu 21 kao samostalna organizacijska jedinica unutar Hrvatskog državnog arhiva.

U vremenskom razdoblju od 1954. do 1985. na čelu Središnjeg laboratorija za restauraciju i konzervaciju Hrvatskog državnog arhiva bila je konzervatorska savjetnica dipl. ing. Tatjana Puškadija Ribkin, koja je kroz izradu stručnih postupaka, procedura i pravila, te stručnih pomagala nadgledala postavljanje temelja i usustavljanje konzervatorsko-restauratorske struke na pismenoj baštini u našoj instituciji. Na istom mjestu ju je 1985. godine dostojno naslijedila konzervatorska savjetnica mr. sc. Tatjana Mušnjak, za čijeg je mandata 1999. godine Središnji Laboratorij dobio godišnju nagradu „Vicko Andrić“ za posebna postignuća u zaštiti pergamena Kaptolskog arhiva u Trogiru.

Središnji laboratorij je, osim svoje regularne djelatnosti restauriranja i konzerviranja gradiva u posjedu matične institucije Hrvatskog državnog arhiva, sudjelovao u mnogim projektima restauriranja i konzerviranja gradiva drugih institucija unutar ali i izvan granica domovine. Sudjelovao je na zaštiti i restauriranju gradiva gradišćanskih Hrvata, gradiva Archivio di Stato Firenze i Hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu. Unutar dugogodišnjeg projekta, trenutačno radi na restauriranju starih i rijetkih knjiga franjevačkog samostana u Mostaru, na restauriranju Statuta grada Dubrovnika iz prve polovice 15. stoljeća u vlasništvu Državnog arhiva u Dubrovniku te na restauriranju knjižnog i pisanog gradiva franjevačkog samostana u Vukovaru. Svoju stručnost posebno je iskazao u spašavanju, restauriranju i konzerviranju gradiva hrvatskih kulturnih i vjerskih institucija tijekom Domovinskog rata.

Spomenuti posao najsloženijih postupaka konzerviranja i restauriranja Laboratorij ne bi mogao obavljati da od svojeg osnutka do današnjih dana nije uspio pribaviti, ili inovativnošću svojih djelatnika stvoriti, zavidnu količinu suvremene opreme. Tako danas u njegovim prostorijama nalazimo: stroj za restauriranje metodom dolijevanja razrijeđene papirne kaše, vakuum stol za čišćenje gradiva kemijskim metodama, stol koji služi za potrebe restauriranja gradiva na kojem se nalaze vodotopivi pigmenti, komoru za kontrolirano vlaženje, komoru za isprašivanje, hidrauličnu prešu, stroj za restauriranje listova bez razvezivanja knjižnog bloka, te opremu za osnovna kemijsko-mikrobiološka istraživanja. Godine 2008. tomu su pridodani restauratorski stolovi i radne površine za restauriranje velikih formata, komora za zamrzavanje, uređaj za sušenje kod povišene temperature i određene relativne vlažnosti zraka i komora za liofilizaciju, smješteni unutar tada sagrađenog Centra za spašavanje arhivskog gradiva Hrvatskog državnog arhiva u Kerestincu. Spomenuti Centar specijaliziran je za spašavanje gradiva oštećenog u poplavama i djeluje kao jedinica u okviru Središnjeg laboratorija za konzervaciju i restauraciju.

Rukovanje navedenim strojevima i pomagalicama ne bi bilo moguće bez stručnog kadra. Stoga se u Središnjem laboratoriju za restauraciju i konzervaciju zapošljavaju stručnjaci širokog profila, od diplomiranih inženjera kemije i biologije, diplomiranih slikara i stručnjaka drugih likovnih grana do stručnjaka s područja tekstila, što omogućava rad Laboratorija na širokom spektru pisane, tiskane i slikane kulturne baštine. U Laboratoriju je trenutačno zaposleno 18 djelatnika (tri viša konzervatora-restauratora, šest konzervatora, jedan restaurator-majstor, jedan viši konzervator tehničar dokumentarist, četiri viša restauratora tehničara i tri restauratora tehničara) čiju kvalitetu dodatno potvrđuje sudjelovanje dvoje od navedenih stručnjaka na Listi mentora za stjecanje zvanja konzervatora-restauratora za područje „papir – knjižnična i arhivska građa“. Također, u 2014. valja posebno istaknuti da je jedna od naših konzervatorica sudjelovala na tečaju Naprednog stažiranja za konzervaciju fotografija (NEDCC) unutar napredne škole za konzervaciju i restauraciju fotografija u organizaciji Getty Instituta. Svakako ne

treba izostaviti godišnje pohadanje različitih stručnih tečajeva i radionica unutar i izvan zemlje od strane svih naših restauratora i konzervatora, u svrhu stručnog usavršavanja.

U proteklih šezdeset godina Središnji laboratorij za konzervaciju i restauraciju prošao je različite faze razvoja, no i dalje postoje mjesta za poboljšanja. Svakako, nastavit će i dalje vjerodostojno ispunjavati sve svoje zadaće, sa željom za daljnjim proširivanjem i usavršavanjem znanja i vještina kroz izazovne i zanimljive zadatke, projekte i poslove.

Igor Kozjak

Dubravka Pilipović